

Timo Leinonen
Lähetystöneuvos

Suomen suurlähetystö, Moskova

Suomen ja Venäjän metsäyhteistyö –mennyt, nykyinen ja tuleva

Suomi ja Venäjä ovat metsäsektorin suurmaita, joiden yhteinen metsähistoria ulottuu satojen vuosien taakse. Maiden välinen metsäsektorin kauppa alkoi jo 150 vuotta sitten. Viimeisen 20 vuoden aikana metsäsektorin ja luonnonsuojelun yhteistyö on ollut todella aktiivista. Mitä olemme saaneet aikaan, ja millaiselta eri yhteistyömuotojen tulevaisuus näyttää?

Metsäpolitiikka

Poliittinen yhteistyö on ollut melko aktiivista. Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyö perustuu maiden välillä vuonna 1992 allekirjoitettuun sopimukseen. Tällä hetkellä yhteistyö keskittyy Luoteis-Venäjään, erityisesti

Karjalan tasavaltaan, Leningradin ja Murmanskin alueisiin sekä Pietarin kaupunkiin.

Lähialueyhteistyö on keskeinen osa Suomen ulkopolitiikkaa. Sen toteutus pohjautuu huhtikuussa 2004 hyväksytyyn lähialueyhteistyön toimintastrategiaan. Suomessa lähialueyhteistyötä koordinoi Ulkoasiainministeriö ja sen alueellisen yhteistyön yksikkö.

Vuosina 1990–2008 Suomi osoitti Venäjän kanssa toteutettaviin yhteishankkeisiin noin 274 miljoonaa euroa.

Eräs poliittisen yhteistyön näkyvimmistä muodoista ovat ministeritason tapaamiset. Vuonna 2009 toteutui noin 20 virallista ministeritason vierailua ja sama positiivinen trendi näyttäisi jatkuvan myös vuonna 2010.

Metsäsektorin korkeimman tason keskustelufoorumeina ovat toimineet pääministerien johtamat metsähuippukokoukset, joita on vuosina 2002–2009 järjestetty kolme. Kaikissa näissä kokouksissa on ollut mukana 200–300 metsäteollisuuden, metsähallinnon, tieteen, koulutuksen ja kansalaisjärjestöjen edustajaa.

Ensimmäinen Suomen ja Venäjän välinen metsähuippukokous järjestettiin Moskovassa vuonna 2002 Moskovassa. Sen tavoitteena oli luoda metsäalan yhteistyölle ja metsäsektorin kehittämiseksi korkean tason profiili ja selvittää uusia yhteistyön mahdollisuuksia. Kokouksen pohjalta perustettiin Suomen ja Venäjän hallitustenvälisen talouskomission alla toimiva korkean tason työryhmä ja kolme sen alaryhmää. Näistä ainoastaan kestävä metsätalouden työryhmä on toiminut aktiivisesti, ja siksi kaksi muuta alaryhmää (puukauppatyöryhmä ja investointityöryhmä) on päätetty liittää yhteen vuonna 2010.

Toinen metsähuippukokous järjestettiin Helsingissä vuonna 2004, teemana ”Kilpailukyky pohjoiselle havumetsävyöhykkeelle”. Kolmas huippukokous oli tarkoitus järjestää Venäjällä jo vuonna 2006, mutta kokous pidettiin lopulta vasta vuonna 2009 Pietarissa ja ilman erityistä teemaa. Kokouksen tarkoituksena oli muodostaa Suomen ja Venäjän yhteinen näkemys metsäsektorin nykytilanteesta ja kartoittaa toimenpiteitä, joilla voitaisiin ylläpitää ja kehittää pohjoisen havumetsävyöhykkeen kilpailukykyä.

Perusta hedelmälliselle, sekä Suomea että Venäjää hyödyttävälle yhteistyölle on vankka. Molemmilla mailla on suuret metsävarat, pitkät metsätalouden ja metsäteollisuuden harjoittamisen perinteet sekä korkeatasoista metsäalan koulutusta ja tutkimusta. Yli satavuotinen yhteinen metsäsektorin kaupan historia sekä aktiiviset poliittiset ja kaupalliset suhteet ovat opettaneet Suomea ja Venäjää työskentelemään yhdessä ja ymmärtämään toinen toistaan entistä paremmin. Pitkästä yhteistyön historiasta, korkean tason foorumeista, erilaisista työryhmistä ja kokouksista huolimatta yhteinen näkemys ja yhteisymmärrys näyttää kuitenkin olevan kateissa: kuinka voimme yhdessä parantaa tämän hetken vaikeaa tilannetta molempien maiden metsäsektoreilla ja rakentaa vakaata tulevaisuutta win-win hengessä?

Keskustelu on juuttunut Suomen puolen ehdotuksiin edes lehtikuitupuun vientitullien poistamisesta ja Venäjän puolen esittämiin toivomuksiin suomalaisyritysten entistä suuremmista investoinneista Venäjän metsäteollisuuteen. Nämä kysymykset ovat vaikeita, ja niiden ratkaisemiseksi on jo usean vuoden ajan käyty korkean tason neuvotteluja. Sen vuoksi kaikki uudet aloitteet, joilla voidaan lisätä keskustelua ja ratkaista mainitut kysymykset, ovat tervetulleita. Tällä saralla molempien maiden pääministerit ovat olleet aktiivisia. Maaliskuun lopulla Venäjän pääministeri Vladimir Putin ehdotti presidentti Tarja Haloselle suomalais-venäläisen liikemiesneuvoston perustamista. Neuvosto koostuisi suomalaisten ja venäläisten suuryritysten edustajista ja pyrki määrittämään liiketoiminnan strategisesti tärkeät alueet ja edistämään suorien yhteistyösuhteiden syventämistä asiasta kiinnostuneiden yritysten kesken.

Päättäjien Metsäakatemia –ohjelma lisää metsäkeskustelua yhteiskunnassa

Kolmannessa metsähuippukokouksessa pääministeri Matti Vanhanen kutsui venäläiset päättäjät keskustelufoorumiin suomalaisten

kollegoidensa kanssa, päämääränä luoda yhteinen visio Suomen ja Venäjän metsäsektorien tulevaisuudesta ja selvittää, miltä osin maiden kannattaisi edetä tulevaisuuteen yhtä matkaa. Tavoitteena on luoda yhteinen näkemys ja ymmärrys siitä, mitä mahdollisuuksia metsät tarjoavat yhteiskunnan kehittämisessä. Alustavien tietojen mukaan venäläinen osapuoli suhtautuu tähän aloitteeseen positiivisesti.

”Päättäjien Metsäakatemia¹” on Suomen Metsäyhdistyksen kehittämä ja tuotteistama ohjelma, joka on toiminut Suomessa aktiivisesti jo yli kymmenen vuotta. Akatemian ideana on saattaa yhteen metsäsektorin vaikuttajia ja muita yhteiskunnallisia päättäjiä, keskustelemaan kolmen-neljän päivän ajaksi metsäsektorin ajankohtaisista kysymyksistä. Kurssille kutsutaan politiikan, hallinnon, liike-elämän, intressiryhmien, kansalaisjärjestöjen, tutkimuksen, koulutuksen sekä median edustajia. Kurssille on osallistunut jo yli 850 päättäjää. Jokaisella kurssilla on ollut mukana myös kahdesta neljään kansanedustajaa. Yksi foorumi koostuu yhden päivän mittaisesta seminaarijaksosta ja kolmen päivän maastojaksosta, jonka aikana metsäsektorin koko tuotantoketjun tieto-taitoa esitellään käytännössä.

Päättäjien metsäakatemian viestintästrategiana on

- lisätä päättäjien tietoja metsäsektorin nykytilasta ja siihen liittyvistä taloudellisista, ekologisista ja sosiaalisista haasteista
- vahvistaa päättäjien edellytyksiä käyttää saamiaan tietoja yhteiskunnan kehittämisessä

Odotetut tulokset ovat seuraavat:

- Päättäjien parantunut metsäsektorin osaaminen
- Parantunut kuva metsäsektorista
- Lisääntynyt yhteiskunnallinen mielenkiinto metsäsektoria kohtaan
- Lisääntynyt vuorovaikutus intressiryhmien välillä
- Uudet eri alojen väliset kontaktit
- Kansallisen metsäpolitiikan suunnittelun ja kehittämisen tuki (Rytilä 2009)².

¹ Lisätietoja <http://www.smy.fi/smy/pmadeve.nsf>

² Rytilä, T. 2009. Päättäjien Metsäakatemia. Esitelmä kestävän metsätalouden suomalais-venäläisen työryhmän kokouksessa, Helsinki, 11.12.2009.

Päättäjien Metsäakatemian työn tuloksia on käytetty kansallisen metsäpolitiikan ja "Kansallinen metsäohjelma 2015"³ –asiakirjan laadinnassa.

Metsäteollisuustuotteiden kauppa

Vuonna 2008 metsäteollisuustuotteita vietiin Suomesta Venäjälle 652 miljoonan euron arvosta, pääosa tästä paperia ja kartonkia sekä niiden jalosteita. Venäjältä tuotiin Suomeen metsäteollisuustuotteita 789 miljoonan euron arvosta, merkittävimpinä artikkeleina raakapuu, sahatavara, vaneri ja sanomalehtipaperi. Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainittakoon, että noin neljännes Suomessa käytetystä sanomalehtipaperista on tuotettu Venäjällä. Vuonna 2009 metsäteollisuuden Venäjän tuonnin arvo putosi 60 % pääosin raakapuun tuonnin romahtamisen seurauksena. Samana vuonna metsäteollisuustuotteiden Venäjän viennin arvo laski noin 30 %.

Suomen ja Venäjän välinen puukauppa alkoi jo 150 vuotta sitten, kun tukkeja uitettiin jokiteitse nykyisestä Karjalan tasavallasta Pohjois-Karjalaan. Puun vienti on ollut Venäjälle viimeisen viidentoista vuoden aikana seitsemän miljardin euron tuloerä, joka on voitu käyttää hakkuutoiminnan, sahatavaratuotannon sekä sellu- ja paperiteollisuuden kehittämiseen. Puun tuonti Venäjältä saavutti tähänastiset huippulukemansa vuonna 2005, jolloin Suomeen tuontiin noin 16 miljoonaa kuutiota raakapuuja. Vuonna 2009 tuontimäärä laski 5,5 miljoonaa kuutiota eli alle puoleen edellisvuotisesta. Mistä johtui näin dramaattinen tuontimäärän lasku?

Selkeimmät syyt raakapuun tuonnin romahtamiseen olivat maailmantalouden kriisi ja raakapuun kohotetut tullimaksut. Viime vuosien aikana 15 % Suomen paperiteollisuuden tuotantokapasiteetista on poistunut ja raakapuun tarve vähentynyt 10 miljoonalla kuutiolla. Vuonna 2008 Suomen metsäteollisuus valmistautui raakapuun tullien nousuun 50 euron tasolle / kuutiometri. Kotimaista puunhankintaa tehostettiin ja raakapuun tuontia lisättiin muista maista, kuten Ruotsista, Baltian maista ja Uruguaysta. Viime hetkellä tehty päätös tullien jäädyttämisestä ensin 1.1.2010 asti, ja myöhemmin 1.1.2011 asti, oli positiivinen ele venäläiseltä osapuolelta. Päätös ei

kuitenkaan ehtinyt vaikuttaa Suomen metsäteollisuuden puunhankintastrategiaan, joka perustuu pitkän tähtäimen suunnitteluun tavoitteena varmistaa puun saanti kilpailukykyiseen hintaan.

Vientitullit, koivukuitu ja investoinnit

Raakapuun vientitullikeskustelu on jatkunut jo vuosia. Suomen puoli toivoo, että ainakin lehtikuitupuuta (koivu, haapa) vapautettaisiin vientitulleista ja Venäjä toivoo lisää investointeja, myös suomalaisia, maansa metsäteollisuuteen. Molemmat osapuolet ovat oletettavasti jo hieman väsyneitä asemansa toistamiseen. Otan huomioon sen, että asian toistaminen jälleen kerran suomalaiselta (omalta) näkökannaltani on suuri riski. Ne lukijat, joiden mielenkiinto ja kestävyys on riittänyt artikkelini lukemiseen tähän asti, saattavat hypätä loppuosan yli ja siirtyä seuraavaan artikkeliin. Elämä on kuitenkin täynnä riskejä, joten miksi en ottaisi yhtä lisää hyvän asian vuoksi?

Lehtikuitupuun vientitullit kannattaisi poistaa, koska siitä hyötyisivät molemmat osapuolet. Suomi tarvitsee lehtikuitupuuta sellu- ja paperiteollisuutensa raaka-aineeksi. Venäjän Euroopan-puoleisen osan metsissä puolestaan on suuret lehtikuitupuutarat, joita maan oma teollisuus ei ole tähän päivään mennessä hyödyntänyt täysimääräisesti. Ennen maailmantalouden kriisiä suomalaisen selluteollisuuden käyttämästä koivusta noin puolet oli tuontipuuta. Syynä tähän on se, että suuri osa Suomen metsistä on havupuuvaltaista. Koivun osuus puustosta on ainoastaan noin 15 % puustosta, ja lisäksi suurin osa koivusta kasvaa havupuuvaltaisissa sekametsissä. Koivun korjuumäärät ovat tämän vuoksi pieniä, ja

³ Lisätietoja

http://www.mmm.fi/attachments/metsat/kmo/5ywg0T9ir/3_2008FI_netti.pdf

tuontipuu on tullut tarpeeseen. Vuosina 2002–2008 Suomeen tuotiin Venäjältä vuosittain 5–6 miljoonaa kuutiota koivukuitua, jonka osuus Suomeen tuodusta puusta oli tuolloin 40 – 50 %. Talouskriisin, tuotantokapasiteetin pienenemisen ja raakapuun kohonneiden tullimaksujen vuoksi koivukuidun tuontimäärä laski vuonna 2009 noin 1.3 miljoonaa kuution.

Toivon että Venäjä ja Suomi jatkavat keskusteluja löytäkseen puukaupan jatkumisen mahdollistavan ratkaisun tilanteeseen. Kuten aiemmin on tullut esille, koivukuitupuun on ollut puukaupassa merkittävässä roolissa. Koska yli 90 % Venäjältä Suomeen tuodusta lehtipuusta on ollut kuitupuuta, yksinkertaisin ja paras ratkaisu tilanteeseen olisi lehtikuitupuun täydellinen vapauttaminen vientitulleista, ilman läpimitan tai muiden puun ominaisuuksien perusteella vaadittavaa lajittelua.

Hyötyisikö Venäjä lehtikuitupuun viennistä? Näkemykseni mukaan myös Venäjälle olisi nykytilanteessa hyötyä lehtipuun kaupan jatkamisesta. Luoteis-Venäjän metsäteollisuus ei tällä hetkellä käytä kovinkaan suurta määrää lehtikuitupuuta (koivua). Hakkuusuunnitteen mukainen vuosittainen koivukuitupuun korjuumäärä tällä alueella on noin 30 miljoonaa kuutiota, josta kuitenkin korjataan vain noin 10 miljoonaa kuutiota. Tästä määrästä noin 5 miljoonaa kuutiota käytetään pääosin kolmessa suuressa sellu- ja paperitehtaassa Arkangelin ja Leningradin alueilla sekä Komin tasavallassa. Alueella on lehtikuitupuun käyttöä lisääviä investointiprojekteja, kuten ns. Jääkarhu -hanke (Belyj medved) Segezhasissa, Karjalan tasavallassa. Hankkeessa rakennettu tehdas käynnistetään kuitenkin aikaisintaan vuosina 2013–2014, ja se lisää lehtikuitupuun käyttöä alueella arviolta vain 0,5–1 miljoonalla kuutiometrillä.

Kun lehtikuitupuun kotimainen tarve on vähäinen ja vientiä on rajoitettu, mitä pitäisi tehdä ylimääräiselle lehtikuitupuulle, puutavaralajille, jonka osuus Luoteis-Venäjän hakkuista on kuitenkin 30–40 %? Jos puulle ei löydy ostajaa, hakkuuyritysten toiminnasta tulee kannattamatonta, mistä aiheutuu konkursseja ja hakkuumäärän aleneminen. Tämän seurauksena vaneritehtaat, sahat ja sellu- sekä paperitehtaat kärsivät pian raaka-ainepulasta ja kohonneesta raakapuun hinnasta. Lisäksi metsien rakenne muuttuu epäedullisemmaksi, jos lehtimetsiä ei hakata. Voidaan siis sanoa, että lehtikuitupuun käyttöön liittyvät kysymykset ovat Venäjän metsäsektorin tulevan kehityksen kannalta monella tavalla tärkeitä.

Vientitullit ja investoinnit ovat yhteydessä toisiinsa, eikä niihin liittyviä kysymyksiä voida ratkaista erikseen. Esimerkiksi miljoonan tonnin sellutehtaan rakentaminen maksaa noin miljardi euroa. Tehdas käyttää vuosittain 4–5 miljoonaa kuutiota puuta, mikä tarkoittaa hakkuumäärissä laskettuna 10–12 miljoonaa kuutiota vuosittain. Tehtaan suunnittelu ja rakentaminen kestää 5–6 vuotta ja puunhankintajärjestelmän luominen on aloitettava useita vuosia ennen tehtaan käynnistämistä. Tämä tarkoittaa samalla sitä, että kaikille hakkuista saataville puutavaralajeille, koivukuitu mukaan luettuna, olisi oltava tiedossa ostaja jo ennen tehtaan käynnistämistä. Tämä ei nykyisin toteudu. Jo nyt korkeat raakapuun vientitullit ja muut tekniset rajoitukset, kuten koivun lajittelu rinnankorkeusläpimitan mukaan, sekä edessä oleva vientitullien korottaminen 50 euroon kuutiolta haittaavat investointeja Venäjän metsäsektorille, puhumattakaan muista investointien haasteista.

Tämän vuoksi on tärkeää ratkaista vientitulleja koskevat kysymykset niin pian kuin mahdollista. Nykytilanne on epäedullinen sekä Suomen että Venäjän metsäsektoreille. Yritykset luonnollisesti sopeutuvat tilanteeseen ja tekevät päätöksiä, huonoimmassa tapauksessa epäedullisia, jolloin kannattamatonta hakkuu- ja puunjalostuksen yritystoimintaa lakkautetaan rajan molemmilla puolilla. Sekä taloudelliselta että sosiaaliselta näkökannalta katsottuna tämä olisi kova isku monille pienille, metsäteollisuudesta elantonsa saaville paikkakunnille. On tosiasia, että tehtaan sulkeuduttua se harvoin enää käynnistyy uudelleen.

Tulevaisuus: Venäjän strateginen valinta vähentää raakapuun vientiä vientitulleja korottamalla johtaa väistämättä siihen, että Venäjältä Suomeen tuodun raakapuun määrä putoaa muutaman miljoonan kuution vuositason. Venäläisen raakapuun kilpailukyky on jo laskenut. Muun metsäteollisuustuotannon kehitys ja kauppa tulee riippumaan molempien maiden hinta- ja laatutason kilpailukykyistä maailmanmarkkinoilla sekä harjoitetusta kauppapolitiikasta. Viimeksi mainitun osalta Venäjän, Kazakstanin ja Valko-Venäjän muodostamaan tulliliittoon liittyvät kysymykset sekä Venäjän mahdollinen liittyminen Maailman kauppajärjestöön WTO:hon ovat ratkaisevassa asemassa.

Metsäteollisuuden investoinnit

Viimeisen viidentoista vuoden aikana suomalaiset metsäteollisuusyritykset ovat investoineet Venäjälle yli miljardi euroa. Pääosa investoinneista on kohdentunut saha-, vaneri- ja

kartonkiteollisuuteen. Investoinneista vanhin (v. 1990) on UPM:n *Tšudovon* koivuvaneria ja viilua tuottava tehdas Novgorodin alueella. Tehtaan tuotantoa lisättiin vuonna 2006. Uusin suomalaisinvestointi on *ZAO Karlis-Prom* saha Karjalan tasavallassa (v. 2009). Sijoittajien näkökannalta kiinnostavimmiksi alueiksi ovat osoittautuneet Novgorod, Moskova ja Vologda sekä Karjalan tasavalta.

Sellu- ja paperiteollisuuden osalta suuria investointeja ei ole toistaiseksi tehty. Investointisuunnitelmia on kuitenkin olemassa yli 2,5 miljardin euron arvosta. Vuonna 2007 Stora Enso kertoi suunnitelmistaan rakentaa sellu- ja paperitehdas Nižni Novgorodin alueelle. Vuotta myöhemmin UPM-Kymmene ja venäläinen *Sveza Group* kertoivat omasta hankkeestaan, jonka tavoitteeksi ilmoitettiin sellutehtaan, sahan ja OSB-levytehtaan rakentaminen Štšeksnaan, Vologdan alueelle. Sellutehtaan tuotantokapasiteetiksi ilmoitettiin 800 000 tonnia, sahan 300 000 ja OSB-levytehtaan 450 000 kuutiota⁴. Vuonna 2009 sekä Stora Enso että UPM kuitenkin ilmoittivat, että maailmanlaajuisesti heikon taloudellisen tilanteen vuoksi projektien aloittamista siirretään ja uusia päätöksiä niiden aloittamisesta tehdään aikaisintaan vuonna 2011.

Tähän mennessä suomalaiset yritykset eivät ole kovin innokkaasti pyrkineet prioriteetti-investointilistalle. Ainoastaan Koskisen Groupin tytäryhtiö *OOO Koskisilva* on hyväksytty listalle heinäkuussa 2009. Koivua käyttävä saha on jo toiminnassa Štšeksnessa, mutta vaneritehtaan rakentamisen aikataulua on muutettu talouskriisin vuoksi.

Venäläiset sijoitukset Suomen metsäteollisuuteen ja siihen liittyville aloille ovat toistaiseksi olleet vähäisiä. Joitakin esimerkkejä kuitenkin on, kuten sijoitukset *Vuokatti Log House Ltd.*:iin vuonna 2005 ja metsäkonetehdas *Pinox Oy:n* osto vuonna 2008.

Tulevatko suomalaisinvestoinnit Venäjän metsäsektorille lisääntymään? Tämä on miljardin euron kysymys. Investointikohteena Venäjän kanssa kilpailevat Latinalainen Amerikka ja Aasia, joihin investoinnit ovat viime vuosina keskittyneet. Metsäteollisuuden investointeihin vaikuttavista tekijöistä tärkeimpiä ovat kannattavuus, vakaa lainsäädäntö, ulkomaisen pääoman suoja, raaka-aineen saanti kilpailukykyiseen hintaan, infrastruktuuri sekä lopputuotemarkkinoiden kehitys. Globaalit yritykset tekevät investointipäätöksensä lopulta taloudellisiin

laskelmiin ja yleisiin sijoitusehtoihin perustuen. Tässä pelissä Suomi ja Venäjä eivät nauti sisäradan edusta. Maiden yhteisenä tavoitteena tulisi olla pohjoisen havumetsävyöhykkeen metsäteollisuuden kilpailukyyn varmistaminen, jotta kaikki investoinnit eivät kohdentuisi Latinalaiseen Amerikkaan ja Kiinaan. Tämän tavoitteen saavuttaminen on molempien maiden poliittisille päättäjille todellinen haaste.

Teknologian kauppa

Venäjän metsäpolitiikan eräänä päämääränä on modernisoida koko metsäteollisuus, hakkuutoiminnasta puunjalostukseen.

Hakkuutoiminnassa tavaralajimenetelmä on yleistynyt etenkin Luoteis-Venäjällä. Nykyisin tavaralajimenetelmällä puusta korjataan Luoteis-Venäjällä jo noin 50 %, Karjalan tasavallassa menetelmän osuus on jopa ¾.

Suomi on tavaralajimenetelmän metsäkoneiden merkittävin valmistajamaa maailmassa. Harvestereiden ja metsätraktorien vienti Venäjälle nousi tasaisesti vuodesta 2003 vuoteen 2008. Vuoden 2008 lopulla metsäkoneiden vienti Venäjälle kuitenkin alkoi laskea romahtaen vuoden 2009 alussa. Syynä tähän oli talouskriisin lisäksi tammikuussa 2009 voimaan astunut uusien ja vanhojen metsätraktorien tuontitullien nosto 10 %:sta 25 %:iin. Lokakuussa 2009 Venäjä asetti 5 % tuontitullin aiemmin tullittomille harvestereille. Erityisesti metsätraktorien osalta tuontitullien korottamista voidaan pitää protektionismina, joka tähtää kotimaisen metsäkoneteollisuuden suojaamiseen kilpailulta. Ensimmäiset venäläiset pyörätraktorit esiteltiin syyskuussa 2008 ja harvesterit syyskuussa 2009 –muutamaa kuukautta ennen kuin tuontitulleja näiden artikkeleiden osalta korotettiin.

Samanlainen trendi voidaan havaita myös puutavararekkojen viennissä. Puutavaran kuljetuskaluston vienti kasvoi vuosina 2002 – 2008, kunnes vuoden 2009 alussa Venäjä nosti käytettyjen puutavararekkojen tuontitulleja 15 %:sta 25 %:iin tullausarvosta, ja uusien puutavararekkojen tuontitullia 5 %:sta 25 %:iin.

Metsäsektorilla Venäjän päätavoite on jalostusasteen nostaminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää suuria investointeja, ja Venäjän hallitus aikoo tukea investointeja aktiivisella tullipolitiikalla. Suuri osa puunjalostuksen koneista ja laitteista on vapaata tuontitulleista, mikä on helpottanut tehtaiden modernisointia ja edistänyt suomalaisten konevalmistajien ja venäläisten sellu- ja

⁴ UPM-Kymmene, yhtiön tiedonanto 25.4.2008.

paperitehtaiden sekä mekaanisten puunjalostuslaitosten välistä kauppaa.

Tulevaisuus: Suuren hakkuupotentiaalin ja puunkorjuuteknologian modernisoinnin tarpeen vuoksi Venäjän metsäkonemarkkinoiden odotetaan kasvavan tulevaisuudessa. Tullien korottamisella 25 %:iin on ollut lamauttava vaikutus metsätraktorien ja puutavarekkojen viennille Suomesta Venäjälle. Kuten autoteollisuudessa, suurimmat metsäkoneiden ja puutavaran kuljetuskaluston valmistajat pystyvät halutessaan aloittamaan tuotannon Venäjällä. Viimeisin esimerkki tästä saatiin kun *John Deere* avasi huhtikuussa tuotanto- ja varaosakeskuksen Domodedovossa, Moskovan lähistöllä. Keskus valmistaa maatalouden, puunkorjuun sekä rakennusalan koneita ja varaosia. On ilmeistä, että tämä yhdessä nykyisen tullipolitiikan kanssa, tulee vähentämään metsäkoneiden vientiä Suomesta Venäjälle.

Puutuoteteollisuuden sekä sellu- ja paperiteollisuuden koneiden ja laitteiden osalta tulevaisuus näyttää valoisammalta. Venäjän mekaanisen metsäteollisuuden sekä sellu- ja paperiteollisuuden modernisointi ja uusien tehtaiden rakentaminen on suomalaisten metsäteollisuuden konsulttiyritysten intressien mukaista. Näitä yrityksiä ovat esimerkiksi *Pöyry Forest Industry Consulting*, *Indufor*, ja teknologiatoimittajat, kuten *Metso Corporation*, *Vahto Group* ja *Jartek*. Suomalaisen ja venäläisen tieto-taidon ja innovaatioiden yhdistäminen takaa maailmanluokan tekniset ratkaisut, jotka luovat sijoituksille todellista lisäarvoa.

Tutkimus ja kehitys

Metsäsektori

Tutkimus- ja kehitysyhteistyö on ollut perinteisesti vireää. 1970 ja 1980 -lukujen aikana yhteistyötä tehtiin tieteellis-teknisen yhteistyöryhmän puitteissa, yhteisten tutkimusprojektien ja tutkijavaihdon muodossa. Laaja-alaisempi yhteistyö alkoi vuonna 1997, kun suomalais-venäläinen Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kehittämisohjelma (NWRDP) käynnistettiin. Suomen puolelta ohjelman metsätalouspuolelta vastaa maa- ja metsätalousministeriö ja Venäjän puolelta aikaisemmin maatalousministeriön alaisuudessa toiminut metsätalousvirasto Rosleshoz. Vuonna 2009 alkoi ohjelman neljäs vaihe, joka päättyi vuonna 2011. Vuosituhannen vaihteen jälkeen

ohjelman puitteissa on toteutettu noin 30 yhteistyöprojektia, jotka kattavat laajan aihealueen siementuotannosta puutavarankuljetukseen, metsäsuunnittelusta metsätuotteiden markkinatutkimuksiin. Yli 500 venäläistä metsäalan yritysjohtajaa, asiantuntijaa ja luennoitsijaa on koulutautunut ja yhteensä 200 asiantuntijaa molemmista maista on osallistunut projektien toteuttamiseen.

Kaikki projektit eivät ole saavuttaneet tavoitteitaan tai olleet erityisen vaikuttavia. Tämä ei kuitenkaan ole pääasia. Tärkeimmät tulokset on saavutettu sen kautta, että yhteistyöprojektit ovat merkittävästi parantaneet molempien osapuolten metsätalouden, puunkorjuun ja -hankinnan osaamista sekä mahdollistaneet asiantuntijoiden verkostoitumisen. Useat projektiin toteuttamiseen osallistuneet asiantuntijat työskentelevät tällä hetkellä tärkeissä asemissa metsäteollisuudessa tai koulutus- ja tutkimuslaitoksissa, mikä varmasti edesauttaa tulevaa yhteistyötä.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Myös luonnon monimuotoisuuden suojelun osalta Luoteis-Venäjän ohjelman puitteissa tehty yhteistyö on ollut aktiivista. Yli 50 luonnonsuojeluprojektia on toteutettu Leningradin, Arkangelin, Murmanskin ja Vologdan alueilla sekä Pietarissa ja Karjalan tasavallassa⁵. Tärkeimpiä hankkeita ovat olleet Fennoskandian vihreän vyöhykkeen kehittäminen, Luoteis-Venäjän luonnonsuojelualueverkoston kattavuuden ja puutteiden arviointi ja Laatokan luotojen kansallispuiston (Karjalassa) sekä Inkerin luonnonpuiston (Leningradin alueella) perustamiseen liittyvät projektit.

Vuodesta 1991 alkaen Suomi on rahoittanut Venäjän ympäristöprojekteja noin 60 miljoonalla eurolla. Tuki on edellyttänyt, että projektien päärahoitus tulee Venäjän puolelta. Projekteissa on siirretty uusinta ympäristöalan osaamista ja teknologiaa Venäjälle. Elokuussa 2008 Suomen ympäristöministeriö hyväksyi uudet Venäjä-yhteistyön tavoitteet vuosille 2008–2011. Yhteistyön painopisteitä ovat Pietarin jätevedenpuhdistus, Leningradin alueen yhdyskuntien ja maatalouden kuormituksen vähentäminen, öljykuljetusten riskien vähentäminen ja öljyntorjunta, vaarallisten aineiden hallinta sekä luonnon suojelu. Myös

⁵ Lisätietoja

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=365239&lan=en&an=fi>

ilmastonmuutokseen liittyvää yhteistyötä on tarkoitettu tehostaa⁶.

Metsäalan koulutus

Koulutus on ollut olennainen osa metsäalan yhteistyötä. Erinomainen esimerkki koulutusyhteistyöstä on *Finnish-Russian Cross-Border University* (CBU), joka on neljän suomalaisen ja viiden venäläisen yliopiston konsortio, joka tarjoaa maisteriopintoja kuudella tieteenalalla. Kaksivuotiset koulutusohjelmat on laadittu eurooppalaisen korkeakoulutusjärjestelmän mukaan, ja opiskelukielenä on englanti. CBU:n toimintaa rahoittavat Suomen ja Venäjän opetusministeriöt. Yksi kuudesta opinto-ohjelmasta on vuonna 2007 aloitettu *Forestry and Environmental Engineering*, jossa on tällä hetkellä mukana kaksitoista suomalaista ja kymmenen venäläistä opiskelijaa. Ohjelmaa koordinoi Itä-Suomen yliopisto, muina osallistujina ovat Helsingin yliopisto, Petroskoin valtion yliopisto, Pietarin metsäakatemia ja Moskovan valtiollinen metsäyliopisto, joka ottaa ensimmäiset opiskelijat vastaan vuonna 2010.

Lisäksi kymmeniä metsä- ja ympäristöalan projekteja on toteutettu yhteisrahoituksella muiden rahoittajien kanssa, joukossa mm. Tacis, EBRD, Pohjoismaiden investointipankki NIB, Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö NEFCO, Pohjoismaiden ministerineuvosto, EU:n alueelliset rahastot ja Suomen Akatemia.

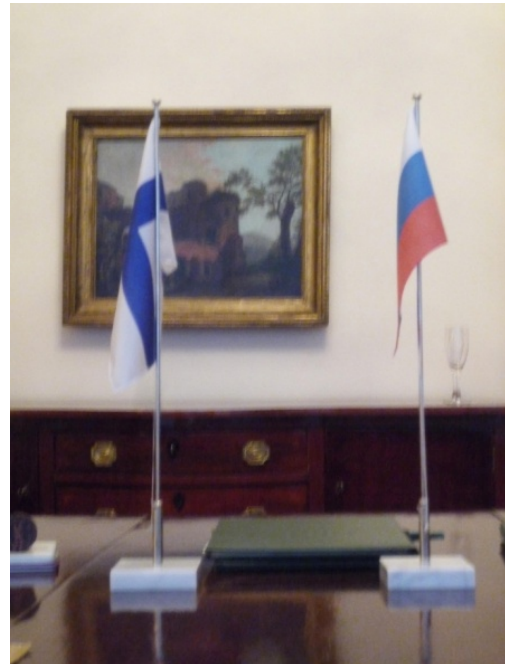
Tulevaisuus Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kehittämissuunnitelma on ollut erinomainen viitekehys metsä- ja ympäristöalan projektien toteuttamiselle yhteistyössä molempien maiden sektoriministeriöiden kanssa. On erittäin tärkeää, että tällainen molempia osapuolia hyödyttävä yhteistyö jatkuu jossain muodossa myös vuoden 2011 jälkeen, kun ohjelman neljäs vaihe loppuu. Suomalaisten ja venäläisten päättäjien tulisi tämän vuoksi jo kuluvana vuonna selkeästi osoittaa halunsa jatkaa yhteistyötä. On ilmeistä, että jo integroituneiden Suomen ja Venäjän metsäsektoreiden tuleva kehitys vaatii molempien maiden metsä- ja ympäristöalan asiantuntijoiden ja tutkijoiden työpanosta. Näiden, myös globaalien tilanteen tuntevien asiantuntijoiden on myös kyettävä siirtämään tieteellisesti perusteltuja ratkaisuja käytäntöön. CBU on selkeästi organisaatio, joka kouluttaa mainitun kaltaisia

asiantuntijoita suomalais-venäläiseen yhteistyöhön. On myös tärkeää, että hallitusten ja ministeriöiden päättäjillä on riittävästi halua ja ymmärrystä tutkimusyhteistyön tulosten ja asiantuntijoiden osaamisen hyödyntämiseen yhteistyössä.

Johtopäätökset

Suomen ja Venäjän välinen metsäsektorin yhteistyö on tullut tien risteykseen. Olisi järkevää kokoontua keskustelemaan siitä, miten voimme yhdessä kehittää metsäsektorimme kilpailukykyä ja edistää metsäsektorin kehitystä pohjoisella havumetsävyöhykkeellä. Päättäjien metsäakatemia olisi erinomainen foorumi tälle keskustelulle.

Venäjän metsätalouden ja metsäteollisuuden modernisointi on hyödyllistä myös Suomelle. Se saattaa tuoda uusia mahdollisuuksia suomalaisille konsulttiyrityksille ja lisää tilauksia teknologiavalmistajille. Uusien investointien saaminen Suomen ja Venäjän metsäsektoreille on omilla käsissämme. Lopputulos on varmasti parempi jos Suomi ja Venäjä tekevät yhteistyötä suotuisten olosuhteiden luomiseksi metsäteollisuuden investoinneille. Yhdistämällä voimamme voimme luoda hyvinvointia molempien maiden kansoille monipuolisella ja kestäväällä metsien käytöllä.

Tekstin käännös englannista suomeen ja kuvat: Metla / Päivi Tommola

⁶ Lisätietoja

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=7034&lan=fi>